

Založenie Európskeho zoskupenia územnej spolupráce Vihorlat s ručením obmedzeným

Založenie **EZÚS Vihorlat s r. o.** predstavuje strategický krok v posilnení cezhraničnej spolupráce medzi Košickým samosprávnym krajom, Prešovským samosprávnym krajom a Ukrajinou. Základom pre túto iniciatívu je Dohoda medzi Vládou Slovenskej republiky a Kabinetom ministrov Ukrajiny o cezhraničnej spolupráci, ktorá bola podpísaná 5. decembra 2000 v Bratislave. Táto medzivládna dohoda vytvára oficiálny rámec pre administratívne, technické, ekonomické, sociálne a kultúrne aktivity smerujúce k upevneniu vzťahov medzi regiónmi a ich orgánmi na oboch stranách štátnej hranice.

Dňa 28. mája 2021 sa v Kyjeve uskutočnilo rokovanie predsedu vlády SR s najvyššími predstaviteľmi Ukrajiny, v rámci ktorého bol na oboch stranách prejavovaný záujem o bilaterálnu spoluprácu a rozvoj vzťahov Slovenskej republiky s Ukrajinou. Vyústením tohto rokovania bolo vypracovanie dokumentu „Bilaterálne vzťahy SR s Ukrajinou a prognóza ich vývoja v strednodobej perspektíve, Návrh stratégie rozvoja vzťahov s Ukrajinou“ poradcom predsedu Vlády SR Alexandrom Dulebom, ktorý okrem iného obsahuje návrh opatrení na rozvoj cezhraničnej spolupráce na regionálnej a lokálnej úrovni. Jedným z týchto opatrení je za účasti predsedov slovenských krajov (Prešovský samosprávny kraj a Košický samosprávny kraj) a hláv regionálnych administrácií ukrajinských oblastí prerokovať ich záujem o prehĺbenie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom vytvorenia Európskeho zoskupenia cezhraničnej spolupráce (EZÚS), prípadne iným spôsobom inštitucionalizovať cezhraničnú spoluprácu.

Na základe iniciatívy Úradu predsedu Vlády SR a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sa uskutočnili viaceré stretnutia s cieľom prehĺbenia spolupráce medzi Prešovským samosprávnym krajom a Košickým samosprávnym krajom s ukrajinskými regiónmi – oblasťami (predovšetkým Zakarpatskou, Ivano-Frankivskou a Ľvovskou), a to práve prostredníctvom založenia EZÚS, ktorý je v západnej Európe už bežným nástrojom slúžiacim na čerpanie prostriedkov z programov EÚ, s cieľom priamo podporiť vytváranie makroregiónov, v ktorých dochádza k eliminácii bariér medzi národmi a hranicami medzi geograficky blízkymi krajinami. K takýmto makroregiónom v európskom priestore patrí aj oblasť Karpát so svojim unikátnym, no plne nevyužitým potenciálom.

Samotný vznik Zoskupenia je priamym vyústením záväzkov obsiahnutých v Dohode o spolupráci z 30. mája 2023 a v Memorande o spolupráci z 9. mája 2024 medzi Prešovským samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblastnou radou. Uvedené dokumenty ustanovujú rámec pre systematickú podporu regionálneho rozvoja, rozvoj dopravnej a technickej infraštruktúry, posilňovanie cezhraničného hospodárskeho a turistického potenciálu, prehľbovanie kultúrnej a vzdelávacej výmeny a koordináciu v oblasti krízového riadenia. Do tejto spolupráce sa aktívne zapája aj Košický samosprávny kraj ako jeden z budúcich členov Európskeho zoskupenia územnej spolupráce. Účasť Košického samosprávneho kraja vychádza z jeho geografickej nadväznosti na ukrajinské pohraničie a územie Prešovského kraja, ako aj z existencie hospodárskych, dopravných a spoločenských väzieb, ktoré si vyžadujú koordinovaný prístup na širšej územnej úrovni. Vytvorenie slovensko-ukrajinského Európskeho zoskupenia územnej spolupráce tak predstavuje prirodzený výsledok týchto spoločných snáh a dlhodobode deklarovaných cieľov partnerov, rozšírených aj o participáciu Košického samosprávneho kraja, čo korešponduje aj s Rámcom zapojenia Slovenskej republiky do obnovy Ukrajiny, ktorý vypracoval Úrad podpredsedu Vlády SR pre Plán obnovy a odolnosti a využívanie eurofondov.

1 Európske zoskupenie územnej spolupráce Vihorlat s ručením obmedzeným (EZÚS Vihorlat s r. o.)

Zoskupenie sa zakladá pod úplným oficiálnym názvom **Európske zoskupenie územnej spolupráce Vihorlat s ručením obmedzeným**, pričom v slovenskom jazyku je možné používať aj skrátený názov **EZÚS Vihorlat s r. o.** (ďalej iba „Zoskupenie“). Oficiálnym sídlom je Levočská 1, 080 01 Prešov, Slovenská republika. Zoskupenie má plnú právnu subjektivitu a spôsobilosť na právne úkony, môže nadobúdať a spravovať hnutel'ný aj nehnuteľný majetok, zamestnávať osoby a byť účastníkom konaní pred súdmi (procesná spôsobilosť). Právnu subjektivitu Zoskupenie nadobúda dňom zápisu do Registra európskych zoskupení územnej spolupráce vedenom Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky ako Registrovým úradom (ďalej iba „Register“).

1.1 Členovia Zoskupenia

Zakladajúcimi členmi Zoskupenia sú:

- **Prešovský samosprávny kraj** (Slovenská republika),
- **Košický samosprávny kraj** (Slovenská republika) a
- **Zakarpatská oblastná rada** (Ukrajina).

Členstvo zakladajúcich členov v Zoskupení vzniká súčasne so vznikom Zoskupenia. Členovia Zoskupenia vykonávajú svoje práva a povinnosti a konajú prostredníctvom svojich zástupcov, ktorými sú štatutárne orgány členov alebo v osobitných prípadoch prostredníctvom splnomocnených osôb. Členmi Zoskupenia sa môžu stať aj iné subjekty, ktoré spĺňajú predpoklady stanovené v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS) v platnom znení, právnych predpisoch Slovenskej republiky, Dohovore a Stanovách Zoskupenia.

Práva členov:

- **Nominácia a voľba:** Navrhovať, voliť a odvolávať svojich zástupcov do/z orgánov Zoskupenia (Zhromaždenie, Dozorná rada).
- **Iniciatíva:** Predkladať orgánom Zoskupenia akékoľvek návrhy a podnety týkajúce sa činnosti Zoskupenia.
- **Účasť:** Aktívne sa zúčastňovať na zasadnutiach Zhromaždenia ako najvyššieho orgánu Zoskupenia.
- **Kontrola a informovanosť:** Nahliadať do všetkých dokumentov Zoskupenia bez obmedzenia (zahŕňa: zápisnice zo zasadnutí, prijaté uznesenia, správy o činnosti a kompletne finančné a účtovné doklady).

Povinnosti členov:

- **Súčinnosť:** Riadiť sa ustanoveniami Dohovoru a Stanov a aktívne sa podieľať na dosahovaní spoločných cieľov a stanovených úloh Zoskupenia.
- **Finančné plnenie:** Zaplatiť počiatočný finančný vklad a pravidelne uhrádzať ročné členské príspevky v schválenej výške a termínoch (podľa Článku 18 Stanov).
- **Reputácia:** Dbať o dobré meno a pozitívnu verejnú prezentáciu Zoskupenia.

1.2 Vznik a doba trvania Zoskupenia

Proces vzniku a trvanie Zoskupenia sú jasne ohraničené registračným procesom:

- **Vznik Zoskupenia:** Zoskupenie oficiálne vzniká **dňom zápisu do Registra**.
- **Doba trvania Zoskupenia:** Zoskupenie sa zakladá na **dobu neurčitú**.

- **Zánik Zoskupenia:** Existencia Zoskupenia zaniká ku dňu jeho **výmazu z Registra**. Zániku musí predchádzať zrušenie s likvidáciou, o ktorom rozhoduje Zhromaždenie Zoskupenia alebo súd.

1.3 Hlavný cieľ a úlohy Zoskupenia

Hlavným cieľom Zoskupenia je uľahčenie, rozvoj, podpora a rozširovanie cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce medzi jeho členmi so zámerom posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť územia, na ktorom Zoskupenie vykonáva svoju činnosť, predovšetkým prostredníctvom realizácie spoločných iniciatív a projektov spolupráce. Tento cieľ sa realizuje prostredníctvom nasledujúcich úloh:

- regionálny rozvoj, strategické a územné plánovanie dotknutého územia členov Zoskupenia;
- spracovanie a implementácia spoločných projektov na realizáciu spoločných rozvojových stratégií;
- identifikácia, propagácia a implementácia projektov a spoločných iniciatív a podujatí v kompetenciách členov Zoskupenia najmä v oblastiach:
 - regionálneho rozvoja a územného plánovania,
 - rozvoja dopravy a spojov,
 - rozvoja vedy, výskumu a inovácií,
 - rozvoja obchodu a zamestnanosti,
 - podpory malých a stredných podnikateľov,
 - odbornej prípravy, výchovy, vzdelávania a ľudských zdrojov,
 - zdravotníctva, zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti,
 - spolupráce a rozvoja kultúry, umenia a tradícií,
 - rozvoja telesnej kultúry, voľného času a športu,
 - rozvoja cestovného ruchu a cykloturistiky,
 - ochrany prírody, prírodných zdrojov a biodiverzity a racionálneho využívania týchto zdrojov,
 - ochrany životného prostredia a ekológie,
 - vzájomnej pomoci v prípade živelných pohrôm a iných katastrof.
- podpora zvyšovania kvality života obyvateľstva v území pôsobnosti členov Zoskupenia;
- výmena informácií, poznatkov a skúseností dobrej praxe medzi orgánmi miestnych a regionálnych samospráv, inštitúciami a ekonomickými a sociálnymi subjektami členov Zoskupenia najmä v oblastiach uvedených v odseku 1.3 tohto článku;
- iniciatívy vedúce k získaniu riadenia projektov spolupráce financovaných aj z externých zdrojov na realizáciu spoločných aktivít súvisiacich s rozvojom územia.

2 Mechanizmus realizácie cieľov a finančné hospodárenie Zoskupenia

Zoskupenie je zriadené s cieľom rozvíjať cezhraničnú, nadnárodnú a medziregionálnu spoluprácu medzi jeho členmi a funguje ako projektový a koordinačný nástroj, nie ako orgán verejnej moci. Zoskupenie nie je iba formálnou štruktúrou, ale výkonným mechanizmom, ktorý stanovené ciele realizuje najmä prostredníctvom konkrétnych projektov.

- **Zdroje projektov:** Využíva programy spolupráce, programy Európskej únie, ako aj iné medzinárodné iniciatívy a podporné nástroje.
- **Flexibilita financovania:** Zdroje môžu pochádzať priamo z fondov EÚ, ale Zoskupenie môže realizovať projekty aj **bez finančnej účasti EÚ**, teda z vlastných príspevkov členov alebo iných externých zdrojov.

2.1 Hospodárska činnosť a konkurencieschopnosť

Zoskupenie má pôsobiť ako katalyzátor rozvoja regiónu:

- **Zvyšovanie konkurencieschopnosti:** Každá aktivita musí prispievať k lepšiemu postaveniu regiónu pri plnom rešpektovaní zákonov.
- **Podnikateľské oprávnenie:** Zoskupenie **môže vykonávať podnikateľskú činnosť**, ale len za podmienok:
 1. ak to vedie k účelnejšiemu využitiu majetku zoskupenia;
 2. ak to žiadnym spôsobom neohrozí hlavný účel, na ktorý bolo založené.
- Príjmy z podnikania sa nesmú rozdeľovať ako zisk (dividendy), ale musia sa vrátiť späť do rozvoja Zoskupenia a plnenia jeho úloh.

2.2 Rozsah právomocí a kompetenčný súlad

- **Účelovosť konania:** Zoskupenie koná **výlučne v rozsahu úloh**, ktoré mu zverili členovia na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.
- **Kompetenčný prienik:** Každá úloha, ktorou členovia poveria Zoskupenie, musí patriť do **kompetencie každého jedného člena**. To znamená, že ak určitá činnosť nie je v legálnej kompetencii niektorého z členov, Zoskupenie ju nemôže vykonávať.

2.3 Výkon právomocí verejnej moci

Zoskupenie je nástrojom spolupráce, nie náhradou štátnej a verejnej moci.

- **Zákaz výkonu výsostných právomocí:** Zoskupeniu nemôžu byť zverené úlohy, ktoré sa týkajú výkonu verejnej moci alebo ochrany všeobecných záujmov štátu, a teda Zoskupenie nesmie zasahovať do oblastí, ako sú:
 - policajné a regulačné právomoci;
 - spravodlivosť (justícia);
 - zahraničná politika štátu.

Tieto body jasne deklarujú, že EZÚS Vihorlat s r. o. je právnickou osobou zameranou na rozvoj a projekty, ktorá však rešpektuje suverenitu štátov a zákonné kompetencie svojich členov.

2.4 Orgány a ich právomoci

Zoskupenie tvoria štyri hlavné orgány:

1. **Zhromaždenie:** Najvyšší orgán, ktorý má **3 členov** (po jednom zástupcovi za každého člena, ktorými sú predsedovia samosprávnych krajov/rady). Rozhoduje o zmenách Stanov, schvaľuje rozpočet, účtovnú závierku, výšku členských príspevkov a volí riaditeľa. **Rozhoduje výlučne konsenzuálne** (jednomyselne).
2. **Riaditeľ:** Štatutárny orgán, ktorý riadi činnosť zoskupenia a koná v jeho mene. Je volený Zhromaždením na **5-ročné funkčné obdobie**. Zodpovedá za finančné hospodárenie, vedenie účtovníctva a prípravu rozpočtu.
3. **Dozorná rada:** Kontrolný orgán zložený z **3 členov** (jeden za každého člena Zoskupenia). Dohliada na činnosť Zoskupenia, preskúmava účtovnú závierku a upozorňuje Zhromaždenie Zoskupenie na nedostatky.
4. **Spoločný sekretariát:** Administratívny a výkonný orgán riadený riaditeľom. Zostavuje návrh rozpočtu, archivuje dokumenty a pripravuje zasadnutia orgánov.

2.5 Finančné záležitosti a ručenie za záväzky

Činnosť zoskupenia je financovaná z príspevkov členov, zdrojov Európskej únie a iných nástrojov podpory.

- **Finančný vklad pri založení:** Každý zakladajúci člen (PSK, KSK, ZOR) vloží finančný vklad vo výške **5 000 eur**.
- **Ročné členské príspevky:** Ich celkovú výšku schvaľuje Zhromaždenie Zoskupenia. V prvých troch rokoch fungovania Zoskupenia je ich rozdelenie nasledovné:
 - Prešovský samosprávny kraj: **max. 59,5 %**;
 - Košický samosprávny kraj: **max. 39,5 %**;
 - Zakarpatská oblastná rada: **max. 1,0 %**.
- Po uplynutí prvých troch rokov fungovania Zoskupenia schvaľuje Zhromaždenie Zoskupenia, v zmysle ustanovení Stanov, výšku členských príspevkov členov Zoskupenia vždy do 31. decembra kalendárneho roka, ktorý predchádza roku, na ktorý sa členský príspevok vzťahuje.
- Účtovným obdobím je kalendárny rok a **menou je euro**.

Ručenie za záväzky:

Právna forma Zoskupenia s ručením obmedzeným striktne definuje rozsah finančnej zodpovednosti.

- **Zodpovednosť Zoskupenia:** Zoskupenie zodpovedá za svoje záväzky **celým svojím majetkom**.
- **Ručenie členov:** Členovia zoskupenia ručia za záväzky zoskupenia len **do výšky svojich nesplatených vkladov** zapísaných v Registri.

Audit a zverejňovanie: Zoskupenie musí mať účtovnú závierku overenú **nezávislým externým audítorom**. Výročná správa a závierka musia byť verejne prístupné v sídle zoskupenia a ukladané do registra účtovných závierok SR.

2.6 Pracovné jazyky

Zoskupenie používa tri rovnocenné pracovné jazyky pre ústnu aj písomnú komunikáciu: **slovenský, ukrajinský a anglický jazyk**.

- **Zakladateľské dokumenty:** Dohovor a Stanovy sú vyhotovené vo všetkých troch jazykových mutáciách.
- **Ostatné úradné dokumenty:** Vyhotovujú sa primárne v **slovenskom jazyku a ukrajinskom jazyku**. O preklade konkrétnych dokumentov do anglického jazyka rozhodujú členovia dohodou.
- **Riešenie jazykových sporov:**
 - Pri **zakladateľských dokumentoch** je v prípade sporu smerodajná **anglická verzia**.
 - Pri **ostatných dokumentoch** (v SJ a UJ) je v prípade sporu rozhodujúca verzia v jazyku štátu sídla, teda **slovenská verzia**.
- **Výnimky:** V konaniach pred Registrovým úradom SR (MIRRI SR) sa povinne používa **slovenský jazyk**. Zápisnice zo zhromaždenia sa vyhotovujú v SJ a UJ, anglický preklad sa robí len v prípade potreby.

Záver

V súčasnosti existuje v **Európe 92 európskych zoskupení územnej spolupráce**, avšak len jedno z nich zahŕňa partnera z Ukrajiny (EZÚS Tisza medzi Maďarskom a Ukrajinou). **EZÚS Vihorlat bude druhým zoskupením v rámci EÚ a vôbec prvým so slovensko-ukrajinskou účasťou**, ktoré priamo integruje ukrajinský regionálny orgán do oficiálnej európskej právnickej štruktúry.

Zoskupenie sa zakladá v súlade s Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS) v platnom znení a v súlade so zákonom NR SR č. 90/2008 Z. z. o európskom zoskupení územnej spolupráce a o doplnení zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov. Hlavným cieľom je uľahčenie, rozvoj, podpora a rozširovanie cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce medzi jeho členmi so zámerom posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť územia, na ktorom Zoskupenie vykonáva svoju činnosť, predovšetkým prostredníctvom realizácie spoločných iniciatív a projektov spolupráce.

Založenie EZÚS Vihorlat s r. o. je dôležitým signálom podpory Ukrajiny na regionálnej úrovni s cieľom systematicky a spoločne rozvíjať cezhraničnú spoluprácu. Umožní **efektívnejšie čerpanie prostriedkov z programov EÚ a vytvorí stabilný právny rámec pre dlhodobé spoločné projekty**, ktoré priamo zvýšia kvalitu života obyvateľov v pohraničných regiónoch.

Prílohy:

1. Dohovor o založení Európskeho zoskupenia územnej spolupráce Vihorlat s ručením obmedzeným
2. Stanovy Európskeho zoskupenia územnej spolupráce Vihorlat s ručením obmedzeným

Košice 14. 05. 2026

Spracovala: Ing. Barbora Kováčová